

СЛОВНИК

Європейського інституту
із ґендерної рівності

Урядова уповноважена з
питань ґендерної політики

КИЇВСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
ГЕНДЕРНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ

**FRIEDRICH
EBERT**

STIFTUNG

УДК305

ISBN 978-617-7574-23-0

Словник Європейського інституту з ґендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, Л.Компанцевої, М.Козир, К.Левченко, М. Скорик, О. Суслової. – Київ : «Вістка», 2021. – 170 с.

Загальна редакція: Олена Давліканова

Рецензенти:

Агеєва Віра Павлівна, доктор філологічних наук, професор

Малес Людмила Володимирівна, доктор соціологічних наук, доцент

Словник розроблено Європейським інститутом із ґендерної рівності (ЄІґР) та з його дозволу підготовлено переклад українською. Переклад виконали експертки в сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків в рамках спільного проєкту Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики та Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта.

Публікація призначена для розробників/ць політик, експертів/ок з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, неурядових організацій, дослідників/ць з ґендерної проблематики та всіх зацікавлених осіб і організацій.

Електронний варіант українського перекладу розміщено в е-бібліотеці Фонду ім. Фрідріха Еберта та на сайтах організацій-партнерок, залучених до підготовки перекладу.

ISBN 978-617-7574-23-0

© Фонд ім. Фрідріха Еберта – Представництво в Україні, 2021.

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно копіюватися та використовуватися для просвітницьких цілей, законодавчої та інших видів некомерційної діяльності за умови посилання на джерело інформації.

Фонд ім. Фрідріха Еберта – Представництво в Україні не несе відповідальності за зміст та погляди, висловлені експертами або організаціями в цьому матеріалі.

ПЕРЕДМОВА

Український переклад цього словника – Глосарію й тезауруса Європейського Інституту із ґендерної рівності (ЄІґР), котрий пропонуємо вашій увазі, з'явився внаслідок поєднаних зусиль та ініціативи кількох людей: Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики п. Катерини Левченко, яка ініціювала його переклад та видання; Олени Давліканової, координаторки проєктів Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, яке систематично підтримує суспільно важливі ініціативи з питань прав жінок та ґендерної рівності і є надійним партнером України у розбудові демократії, й власне ініціаторок ідеї цього перекладу; Голови Правління Інформаційно-консультаційного жіночого центру п. Олени Суслової та депутатки Верховної ради України VIII скликання і тодішньої співголови парламентського МФО «Рівні можливості» п. Світлани Войцеховської.

Першу домовленість про переклад цього словника в Україні було досягнуто завдяки робочій поїздки в рамках програми «РАДА» до Європейського Інституту з ґендерної рівності (European Institute for Gender Equality, EIGE) у 2017 році. Тодішня Віцепрем'єрка п. Іванна Климпуш-Цинцадзе розпочала процес зі сторони українського уряду, отримавши дозвіл від ЄІґР на переклад.

Для України дуже цінно мати такого словника – з ряду міркувань.

За понад двадцять років упровадження політики недискримінації за статтю й ґендерної рівності в Україні так і не було підготовлено словника усталеної термінології з питань ґендерної рівності. Авторські словники, глосарії, тезауруси з ґендерних питань, підготовлені в Україні за цей час окремими дослідницями чи невеликими дослідницькими колективами, з'являлись, як правило, як розділи-додатки до окремих видань не-словникового типу. Вони були невеликі за обсягами й обмежені за функціоналом.

Потребу в спільному і визнаному словникові, котрий уніфікував би національне слововживання з питань рівності, експертки відзначали ще в середині 2000-х років, готуючи перші навчальні посібники з цих тем. Так, базовий Навчальний посібник Основи теорії гендеру 2004 року містить лише короткий словник на 24 основні терміни, при тому, що вводить в національний освітній і науковий обіг низку нових теорій, та конститує ґендерний підхід для біля 15 різних наукових галузей.

Авторки першого довідкового словникового видання «50/50. Сучасне ґендерне мислення» 2005 року зазначали, що ця їхня спроба «подати в розгорнутому вигляді понятійний апарат, що описує таке явище як ґендер» викликана потребою практично застосовувати ґендерну теорію, поняття, документи, біографічну та іншу інформацію з цих питань для національної політики рівності. З часом почали з'являтися й інші, галузеві та загальні, словники, як Словник ґендерних термінів З.В. Шевченко, 2016 тощо.

Тим часом політика ґендерної рівності та недискримінації в Україні динамічно розвивалась. І усталеної мови для цієї галузі наукових досліджень, навчання та законотворчої роботи бракувало все більше. Дискусії стосовно змісту слова «ґендер», котрі велися в Україні останнім часом на різних рівнях, підживлює відсутність усталеного та загальноприйнятого слововживання у цій галузі. Але вони ж були й індикатором відсутності унормованої та придатної для широкого спектру потреб розробників, користувачів, вчених, аналітиків спільної мови, котру необхідно ввести.

Розробники словника вказують, що це спеціалізований термінологічний інструмент, орієнтований на сферу ґендерної рівності. Він має на меті сприяти спільному розумінню термінів ґендерної рівності в усьому ЄС та просувати справедливу та інклюзивну мову

для покращення рівності між жінками та чоловіками. Ця мета абсолютно відповідає і є близька українським потребам і ситуації.

Підготовкою цього словника займалося широке коло авторок та авторів на розлоному матеріалі авторитетних світових джерел, публікацій та документів. Це робить Глосарій надійним джерелом узагальнених та доступних як для перевірки, так і для подальшої поглибленої роботи визначень.

Глосарій використовується для законопроектної роботи в країнах Європейського Союзу. А з огляду на обраний Україною курс на інтеграцію з ЄС, підписану Угоду про асоціацію та зобов'язання узгодити наше національне законодавство із європейським, включно в частині забезпечення прав людини, рівності та недискримінації, це робить наявність спільної термінології й мови дуже бажаною та навіть і необхідною.

Важливо, що цей Глосарій є живим документом, що постійно оновлюється та доповнюється відповідно до появи нових викликів, теорій, даних чи явищ, котрі слід кодифікувати; і доступний для ознайомлення, коментування та пропозицій онлайн – <https://eige.europa.eu/thesaurus/overview>

Редакційна колегія з підготовки українського перекладу Глосарію відзначає, що його виконано згідно версії, дійсної на час отримання українською стороною дозволу на переклад. Відповідно, текст українською подекуди може вже не збігатися з текстом словникових статей, викладених на сайті ЄІГР.

Крім того, специфіка створення цього словника передбачала справжнє багатоголосся та внески багатьох авторок/ів. Це його величезна перевага; але вона ж призводить до місцями нерівного, або не зовсім повного на думку української Редакційної колегії висвітлення окремих термінів; до визначень, котрі ми, українські дослідниці, виклали б інакше. Ми також взяли до уваги, що вживання багатьох понять відрізняється в англійській та українській (та інших європейських) мовах. І це ми теж намагалися врахувати при перекладі, орієнтуючись на наше головне завдання – максимально коректно передати зміст словника.

Незважаючи на клопітку роботу з вивіряння понад 400 термінів, що складають словник, Редакційна група з підготовки українського перекладу була рада попрацювати над ним, і з радістю та надією презентує його вам, шановні читачки та читачі.

Редакційна група з підготовки українського перекладу

Бабак Мирослава, експертка з гендерних питань

Давліканова Олена, координаторка проектів Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні

Дмитрієва Марія, координаторка фб-спільноти Фемінізм УА

Компанцева Лариса, докторка філологічних наук, професорка Національної академії Служби безпеки України

Козир Марія, референтка Апарату Урядової уповноваженої з питань гендерної політики

Левченко Катерина, Урядова уповноважена з питань гендерної політики

Скорик Марфа, кандидатка філософських наук, старша наукова співробітниця, директорка Київського інституту гендерних досліджень

Сулова Олена, Голова правління Інформаційно-консультативного жіночого центру

ПРО ГЛОСАРІЙ ТА ТЕЗАУРУС

Глосарій та тезаурус ЄІГР щодо ґендерної рівності – це спеціалізований термінологічний інструмент, що фокусується на галузі ґендерної рівності. Він має на меті сприяти загальному розумінню термінів ґендерної рівності в усьому ЄС та просувати справедливу та інклюзивну мову для покращення рівності між жінками та чоловіками.

Глосарій та тезаурус щодо ґендерної рівності розроблений у співпраці з ключовими зацікавленими сторонами: Європейською комісією, Європейським парламентом та Радою Європи, а також національними механізмами, науковими колами та партнерами Центру ресурсів та документації ЄІГР. Перелік цих термінів базувався на 92 джерелах з нормативних та політичних документів Європейського Союзу, Ради Європи та ООН, досліджень, звітів та наукових статей.

Загалом Глосарій містить понад 400 термінів англійською мовою з їх визначеннями та джерелами. У майбутньому розробники планують пов'язати його із ЕйгоУос, багатомовним тезаурусом для всього ЄС, де він буде доступний усіма мовами ЄС.

За допомогою глосарію та тезауруса ЄІГР щодо ґендерної рівності ви зможете:

- краще зрозуміти нову термінологію в галузі ґендерної рівності;
- знайти вичерпні та докладні визначення конкретних термінів для вашої політичної, адвокаційної чи дослідницької роботи;
- знайти детальний список джерел та посилання на довідкові документи;
- виявити, які терміни ґендерної рівності пов'язані (у широкому та вузькому розумінні);
- порівняти подібні терміни та з'ясувати відмінності між ними;
- краще зрозуміти нову термінологію в галузі ґендерної рівності;
- дізнатися, котрим термінам надають перевагу, а котрі застарілі, й чому;
- визначити літературні ресурси в роботі з індексування або каталогізації;

Завантажити весь глосарій мовою оригіналу (англійською мовою), та його частини - домени, субдомени, та навіть конкретні поняття, можна за посиланням: <https://eige.europa.eu/thesaurus>.

Там же ви знайдете більше глосаріїв, тезаурусів та систематик з питань ґендерної рівності:

- Глосарій щодо ґендерної рівності Ради Європи;
- Жіночий тезаурус від Atria;
- Ґендерна та наукова систематика за GenPORT;
- Багатомовний тезаурус ЄС від EuroVoc;
- Тематичні рубрики КвіннСама, Університет Гетеборга;
- Збірник ґендерних глосаріїв у каталозі Центру ресурсів та документації ЄІГР.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВООЗ	–	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЄІґР	–	Європейський інститут із ґендерної рівності
ЗПЛЖ	–	захисники/ці прав людини, що належать жінкам
Комітет CEDAW	–	Комітет з питань ліквідації дискримінації щодо жінок
Конвенція CEDAW	–	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
КПР	–	Конвенція про права дитини
НІПЛ	–	національні інституції з прав людини
НУО	–	неурядова організація
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ПРООН	–	Програма розвитку ООН
СґІ	–	стратегічні ґендерні інтереси
УВКБ ООН	–	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
УВКПЧ ООН	–	Управління Верховного комісара ООН з прав людини
ЮНЕЙДС	–	Об'єднана програма Організації Об'єднаних Націй з ВІЛ/СНІД
ЮНЕКА	–	Економічна комісія ООН для Африки
ЮНЕСКО	–	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ЮНІСЕФ	–	Дитячий фонд ООН
ЮНІФЕМ	–	Жіночий Фонд Організації Об'єднаних Націй
ЮНФПА	–	Фонд ООН у галузі народонаселення

ЗМІСТ СЛОВНИКА

А

аборт 14
атипова зайнятість 14

Б

баланс роботи та життя 15
баланс роботи та сімейних обов'язків 15
батьківська відпустка 16
батьківські права 16
безоплатна праця 16
безпечне житло 17
безпечне материнство 17
бенчмаркінг 17
біженка 18
біженка/нець 18
бісексуальні особи 18
бісексуальність 19
біфобія 19

В

вагітність 19
вбивство новонароджених дівчат 20
вертикальна сегрегація 20
вигода 20
визнання існування та цінності неоплачуваної праці 21
вимір рівності 21
відносини влади/владні відносини 21
відпустка для батька по догляду за дитиною 22
відпустка за сімейними обставинами 22
відпустка у зв'язку із вагітністю та пологами 22
віктимізація 23
вразливі групи 23
вторинна віктимізація 24

Г

галузовий (секторальний) підхід до ґендерного мейнстримінгу 24
гегемонна маскулінність 25
гетеро сексуальність 25
гетеронормативність 25
гетеросексизм 26
гетеросексуал 26
гідність на роботі 26
гіпермаскулінність 27
ГІР (ґендер і розвиток) 27
гнучкий графік роботи 27
гомосексуальна особа 28
гомосексуальність 28
гомофобія 28
горизонтальна сегрегація 29
громадянське суспільство 29
групи, що перебувають у невігідному становищі 30

Ґ

ґендер 30
ґендер та розвиток 31
ґендерна динаміка 31
ґендерна дискримінація 31
ґендерна дискримінація 32
ґендерна ідентичність 32
ґендерна нерівність 32
ґендерна освіта 33
ґендерна перспектива 33
ґендерна релевантність 34
ґендерна рівність 34
ґендерна рівність de facto 34
ґендерна рівність de jure 34

ґендерна сегрегація	35	ґендерні потреби жінок	50
ґендерна сегрегація в професіях	35	ґендерні ролі	50
ґендерна система	36	ґендерні стереотипи	51
ґендерна сліпота	36	ґендерні студії	51
ґендерна соціалізація	36	ґендерно збалансована участь	51
ґендерна справедливість	37	ґендерно зумовлене насильство	52
ґендерна статистика	37	ґендерно зумовлене насильство проти жінок	52
ґендерна стереотипізація	38	ґендерно зумовлений статус	53
ґендерна упередженість в статистиці	38	ґендерно зумовлені упередження	53
ґендерна чутливість	38	ґендерно нейтральна мова	53
ґендерна політика перерозподілу	39	ґендерно нейтральна політика	53
ґендерне вираження	39	ґендерно нейтральне законодавство	54
ґендерне насильство	39	ґендерно нейтральний	54
ґендерне оцінювання	40	ґендерно орієнтоване бюджетування	54
ґендерне планування	40	ґендерно специфічні моніторинг та оцінювання	55
ґендерне(і) питання	40	ґендерно чутлива мова	55
ґендерний аналіз	41	ґендерно чутлива підзвітність	55
ґендерний аудит	41	ґендерно чутливе бюджетування	56
ґендерний баланс	42	ґендерно чутливе посередництво (медіація)	56
ґендерний вимір	42	ґендерно чутливий	56
ґендерний контракт	43	ґендерно чутливі інституційні перетворення	57
ґендерний мейнстрімінг	44	ґендерно чутливі моніторинг та оцінювання	57
ґендерний мейнстрімінг в національних політиках та програмах	44	ґендерований	58
ґендерний мейнстрімінг в статистиці	45	ґендерування	58
ґендерний моніторинг та оцінювання	45	Д	
ґендерний паритет	46	дані, дезагреговані (роз'єднані) за статтю	58
ґендерний розподіл праці	46	двосторонній підхід до ґендерної рівності	59
ґендерний розрив	47	дефіцит демократії	59
ґендерний розрив в оплаті праці	47	дискримінація жінок	59
ґендерні диспаритети	47	дискримінація за ознакою статі	60
ґендерні відносини	48	дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація	60
ґендерні владні стосунки	48	дитячий шлюб	61
ґендерні квоти	49	дихотомія публічної та приватної сфери	61
ґендерні норми	49		

догляд за дітьми	62	захисниці/ки прав людини жінок	72
догляд за утриманцями	62	захисні заходи	73
догляд за членами родини	62	захист материнства	73
доксінг	63	заходи з ґендерного уповноважування	74
домагання (харасмент)	63	заходи роботи з правопорушниками	74
домашнє насильство	63	збалансована участь жінок та чоловіків	74
домашні обов'язки	64	зґвалтування	75
домашня робота	64	зґвалтування в шлюбі	75
домашня робота	64	зґвалтування на побаченні	76
домогосподарство, очолюване жінкою	65	злочин в ім'я так званої честі	76
допоміжний (сателітний) рахунок	65	зміна статі	77
Е		І	
економіка турботи	65	Індекс Ґендерного Розвитку	77
економічне зловживання	66	Індекс Ґендерної Рівності	77
економічне насильство	66	індивідуальні права	78
екстрена контрацепція	66	інституційна спроможність для ґендерного мейнстримінгу	78
емансипація жінок	67	інституційні механізми забезпечення ґендерної рівності	78
емоційне насильство	67	інструмент ґендерного мейнстримінгу	79
етика турботи	67	інтеграція ґендерної перспективи	79
Ж		інтеграція перспективи ґендерної рівності	79
жінка	68	інтерсексуал	79
жінка без громадянства	68	інтерсекційна дискримінація	80
жінка, яка належить до меншини	68	інтерсекційність	80
жінки в розвитку	69	«інша стаття»	80
жіноча стаття	69	інший ґендер	81
жіноче обрізання	69	К	
жіноче підприємництво	69	каліцтво жіночих статевих органів	81
жіноче тіло	70	квір	82
жіночий центр	70	квір-теорія	82
жіночі дослідження	71	квоти	82
З		кібердомагання (кіберхарасмент)	83
заборонний припис	71	кібернасильство проти жінок та дівчат	83
закупівлі із врахуванням ґендерної перспективи	71	кіберпереслідування (сталкінг)	84
захисний припис	72		

комерційна сексуальна експлуатація дітей	84	насильство з боку інтимного партнера	94
компетентність щодо ґендерної рівності	85	насильство на роботі	95
комплексні стереотипи	85	насильство проти жінок	95
консультативна та партисипативна методика чи інструмент	85	насильство проти жінок в місцях несвободи	96
консультація зацікавлених сторін	86	насильство проти жінок та дівчат в умовах збройного конфлікту	96
кривдник/кривдниця	86	насильство проти літніх людей	97
культура зґвалтування	87	наставництво (менторство)	97
культурне насильство	87	національний механізм для просування жінок	97
Л		національні інституції з прав людини (НІПЛ)	98
ЛГБТК87		національні лінії допомоги жінкам	98
лесбійка	88	небезпечний (ризикований) аборт	99
лесбофобія	88	невидимий бар'єр	99
«липка підлога»	88	незалежні національні органи ґендерної рівності99	
ліквідація сегрегації на ринку праці	88	неоплачувана праця	100
М		неповна зайнятість	100
маргіналізована група	89	непряма дискримінація	101
маргіналізована позиція	89	непряме насильство	101
маскулінності	89	нерегулярна та/чи нестабільна зайнятість	102
мати/батько, яка/який виховує дитину самостійно	90	несексистська мова	102
медикаментозний аборт	90	неурядова організація (НУО)	103
мейнстрімінг ґендерної перспективи	90	неформальна економіка	103
мейнстрімінг принципу ґендерної рівності	90	неформальна робота	104
метод ґендерного мейнстрімінгу	91	нова економіка домогосподарств	104
механізм забезпечення ґендерної рівності	91	О	
мігрантка	91	обізнаність з ґендерних питань	104
мінімальна заробітна плата	92	опитування щодо використання часу	105
множинна дискримінація	92	органи з питань ґендерної рівності	105
множинне навантаження	92	органи з питань рівності	106
множинне навантаження жінок	93	організаційна культура	106
Н		оцінка ґендерного впливу	107
навчання з питань ґендерної рівності	93	оцінка ризиків	107
найкращі практики у сфері ґендерної рівності	93	П	
насильство в сім'ї	94	паритет108	

паритетна демократія	108	практичні ґендерні потреби жінок	120
партисипативний /партисипаторний ґендерний аудит (аудит участі)	109	працівник/ця-член родини	121
патріархат	109	працівниця	121
перевірка на відповідність принципу ґендерної рівності	109	працівниця старшого віку	121
перерва в кар'єрі	110	представництво жінок	122
переслідування (сталкінг)	110	пренатальний відбір за ознакою статі	122
підвищення обізнаності з ґендерних питань	111	претензії на володіння ресурсами	122
планування безпеки	111	преференційне ставлення	123
планування родини	112	примусова вагітність	123
повторна віктимізація	112	примусова проституція	124
повторний акт насильства	112	примусова стерилізація	124
подвійні стандарти	113	примусовий аборт	125
поділ праці	113	примусовий контроль	125
поєднання роботи та сімейного життя	113	примусовий шлюб	126
поєднання роботи, сімейного та приватного життя	113	принцип належної обачності	126
позитивна дискримінація	114	принцип рівного ставлення	127
позитивні дії	114	притулок	127
позитивні заходи	115	притулок для жінок	127
поріг паритетності	115	приховане безробіття	127
порно, розповсюджене з метою помсти	116	проактивні заходи	128
порнографія, що розповсюджується без згоди	116	професійна сегрегація	128
постраждала особа	117	пряма дискримінація	128
потрійна робота жінки	117	пряме насильство проти жінок	129
потрійна роль	117	психологічне насильство	129
потрійна роль жінки	118	Р	
потрійне завдання	118	ранній шлюб	130
потрійне навантаження	118	регулювання роботи на неповний робочий день	130
потрійне навантаження на жінок	118	репродуктивна праця	130
похідні права	119	репродуктивна робота	131
права людини жінок	119	репродуктивне здоров'я	131
права людини жінок та дівчат	119	репродуктивні права	132
правова допомога	120	рецидивізм	132
		рівна оплата за роботу рівної цінності	133

рівне винагородження праці жінок та чоловіків	133	сексуальне насильство в умовах конфлікту	143
рівне ставлення до жінок та чоловіків	133	сексуальне насильство проти жінок	143
рівний доступ до правосуддя для жінок та чоловіків	134	сексуальне рабство	143
рівний доступ до ресурсів для жінок і чоловіків	134	сексуальний стереотип	143
рівний розподіл домашніх обов'язків	135	сексуальні домагання	144
рівні можливості жінок та чоловіків	135	сексуальні права	144
рівність жінок і чоловіків	135	сексуальність	145
рівність результату	136	система перенаправлення	145
рівноправність жінок та чоловіків	136	сімейні обов'язки	146
різання жіночих статевих органів	136	«скляна стеля»	146
різноманіття	137	«скляне урвище»	147
робота на дому	137	спеціалізовані послуги для жінок	147
робота турботи (доглядова робота)	137	спеціальний захід	147
розвинення компетентності	138	спеціальні дії	148
розвинення компетентності щодо ґендерної рівності	138	співмешкання	148
розвинення спроможності	138	статеворольовий стереотип	148
розподіл домашньої праці	139	статистика, дезаггредована (диференційована) за статтю	149
розподіл праці за ознакою статі	139	стать	149
розподіл ресурсів у домогосподарстві	139	стелсинг	149
розподіл роботи (ставки) між кількома працівниками	139	стереотип за ознакою статі	150
розрив в оплаті праці	140	стереотипи в судовій практиці	150
С		стратегічні ґендерні інтереси	150
сегрегація на ринку праці	140	стратегічні ґендерні потреби жінок	151
сегрегація у сфері зайнятості	140	структурна нерівність	151
сексизм	140	структурне регулювання	152
сексуальна експлуатація	141	сутнісна (дійсна) ґендерна рівність	152
сексуальна ідентичність	141	Т	
сексуальна орієнтація	141	тимчасовий спеціальний захід	153
сексуальне здоров'я	142	токенізм	153
сексуальне зловживання	142	торгівля жінками та дівчатами	154
сексуальне насильство	142	торгівля людьми	154
		торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації	155
		торгівля сексом	155

транссексуальність 155
трансґендер 155
транссексуал 156
трансфобія 156
тренінг/навчання з ґендерних питань 156

третій ґендер 157
турботлива маскулінність 157
тягар доказування 157

У

упередження 158
упередження за ознакою статі
при збиранні даних 158
Уповноважений/а з прав людини
(омбудсперсон) 158
уповноваження жінок 159
управління ризиками 159
урядовий орган із ґендерної рівності 160
уціліла (особа, яка пережила ґендерно зумовлене
наси́льство) 160

Ф

фемінізація бідності 160
фемінізм(и) 161
феміністичні дослідження/
феміністичні студії 162
фемінності 162
феміцид 163
фізичне насильство 163
формальна ґендерна рівність 164

Х

хороші практики ґендерного мейнстримінгу 164

Ц

центр для постраждалих від сексуального
наси́льства 165
центр для постраждалих від зґвалтування 165

Ч

чоловік 165
чоловіча стать 166
чоловічі студії 166

Ш

шкідлива традиційна практика 166
шкідлива ґендерна стереотипізація 166
шкідливий стереотип 167
шкідливі практики 167
шлюбна міграція 168
шлюбний партнер(ка), що допомагає в роботі 168
шлюбний статус 169
шукачка притулку 169

✓ аборт

abortion

мимовільне переривання вагітності (спонтанний аборт) або умисне переривання незапланованої вагітності або вагітності, що загрожує життю чи здоров'ю вагітної жінки, включаючи загрозу її соціальному та психічному благополуччю (індукований аборт).

Посилання

(1) World Health Organization – WHO (2012). *Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems*;

(2) CEDAW Committee (2014). *Summary of the Inquiry concerning the Philippines under Article 8 of the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*.

Примітки

Законодавчі норми, що дозволяють аборт, різняться від країни до країни. У деяких країнах можливості зробити аборт значно обмежені; в інших – переривання вагітності доступне на широких медичних та соціальних засадах, таких як вагітність внаслідок зґвалтування та інцесту; на основі медичного діагностування серйозної вади плоду; або за бажанням жінки. В останньому випадку визнається вільний вибір жінки в питаннях, пов'язаних з репродуктивною функцією.

✓ атипова зайнятість

atypical employment

домовленості щодо трудової діяльності, які виходять за межі стандартних трудових відносин, що передбачають безстрокову зайнятість на повний робочий день, а також підрядні, але двосторонні трудові відносини.

Посилання

(1) International Labour Organization – ILO (2015). *World Employment and Social Outlook 2015: The Changing Nature of Jobs*;

(2) International Labour Organization – ILO (2007). *ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality*.

Примітки

Ця категорія охоплює велике і постійно зростаюче різноманіття форм праці та зайнятості, що характеризуються гнучкістю та нижчим рівнем захищеності працівників. До таких форм належать, зокрема, робота на неповний робочий день, нерегулярна та сезонна робота, поділ одного робочого місця між кількома працівниками, строкові трудові договори, тимчасова робота через агентства з найму, робота на дому, віддалена робота; самозайнятість та неоплачувана робота дружини або членів сім'ї на малих сімейних підприємствах. Деякі форми атипової зайнятості не врегульовані законодавчо, а отже, не забезпечують гарантій зайнятості чи соціального захисту. Як правило, статистика у сфері праці погано пристосована для виявлення та опису атипових форм зайнятості, котрі характеризуються нерегулярністю, неповним робочим днем, неофіційною зайнятістю, відсутністю інформації про зайнятість в податковій службі, відсутністю оплати праці за роботу, виконану на дому чи прилеглий території, частим перемижуванням із домашньою роботою. Жінки частіше за чоловіків працюють в умовах нетипових форм зайнятості; як наслідок, їхня участь на ринку праці часто недооцінена та гірше описана, ніж участь чоловіків. Крім того, статистика праці не завжди подається у такий спосіб, що дозволив би виявити відмінності чи подібності між працівниками та працівницями. Слід зазначити, що Міжнародна організація праці (МОП) веде роботу з удосконалення категоризації атипових форм зайнятості в статистиці праці.

✓ **баланс роботи та життя**

work-life balance

комфортне для жінок поєднання їхніх домашніх обов'язків не лише з турботою про утриманців чи залежних родичів, але й громадськими обов'язками та іншими важливими життєвими пріоритетами.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Умови роботи мають бути достатньо гнучкими, щоб працівники/ці мали можливість здійснювати навчання протягом усього життя та діяльність, що має відношення до їхнього подальшого професійного та персонального розвитку, не обов'язково безпосередньо пов'язану з їх роботою.

Однак ці питання вважаються вторинними по відношенню до завдання просування більш рівного розподілу відповідальності між жінками і чоловіками як у сім'ї й домогосподарстві, так і на робочому місці.

✓ **баланс роботи та сімейних обов'язків**

work-family balance

подвійна відповідальність за утримання домогосподарства і сім'ї, а також виконання оплачуваної роботи.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Досягнення балансу між роботою і сімейним життям є одним з центральних принципів просування рівних можливостей. Материнство та ґендерний розподіл праці покладають цю відповідальність насамперед на жінок. Ця ситуація є важливим фактором ґендерно зумовлених нерівностей як між статями, так поміж жінок. Конфлікт між цими сімейними обов'язками і вимогами на роботі значною мірою спричиняє невідгідне становище жінок на ринку праці та уповільнює прогрес у досягненні рівних можливостей і рівного ставлення до жінок та чоловіків під час працевлаштування.

✓ батьківська відпустка

parental leave

відпустка, надана будь-кому з батьків для догляду за дитиною.

Посилання

(1) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality;*

(2) *European Commission (2015). The Implementation of Parental Leave Directive 2010/18 in 33 European Countries.*

Примітки

Це право батьків може передаватись іншому члену сім'ї, якщо це передбачено національним законодавством. Зазвичай батьківська відпустка слідує за періодом декретної відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами, на яку, в принципі, має право лише мати. У деяких країнах відпустка по догляду за дитиною надається усиновлювачам або прийомним батькам, тоді як в інших країнах відпустка по усиновленню розглядається як форма відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Така відпустка може поєднуватися з роботою на неповний робочий день. Батьківська відпустка має на меті сприяти поєднанню роботи, приватного та сімейного життя, створюючи тим самим важливий зв'язок із ґендерною рівністю.

✓ батьківські права

parental rights

права та обов'язки батьків щодо їхніх дітей.

Посилання

(1) *The United Nations Human Rights Office of the High Commissioner.*

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>;

(2) *The official website of the Government of the United Kingdom.*

Режим доступу: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities>;

3) експерт(к)и ЄІГР.

Примітки

Батьки, з метою забезпечення здорового зростання своїх дітей, гармонійного розвитку їх особистості та спроможності вести самостійне життя, мають право та обов'язок дбати про їхнє життя, особистісний розвиток, права та блага.

Таким чином, батьківські права також відображають права дитини як людини. Батьківські права ніколи не можуть суперечити основним правам дитини, що закріплено національним та міжнародним правом. Бюро Верховного комісара ООН з прав людини заявляє про всі права дитини в Конвенції про права дитини. Батьківські права надаються обом батькам. Ці права ще називають батьківською відповідальністю.

✓ безоплатна праця

unremunerated work

див. термін «неоплачувана праця».

✓ **безпечне житло**

safe housing

екстрений, тимчасовий або постійний притулок/житло, місцезнаходження якого не розголошується, для реагування на критичні ситуації, зазвичай пов'язані з домашнім насильством.

✓ **безпечне материнство**

safe motherhood

концепції та умови для забезпечення доступу жінок до відповідних послуг у зв'язку із вагітністю, пологами та післяпологовим періодом, включно з плануванням сім'ї та невідкладною акушерською допомогою.

Посилання

(1) *United Nations. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, art. 12;*

(2) *CEDAW Committee (1999). General Recommendation, № 24 – Women and Health;*

(3) *World Health Organization (WHO).*

Режим доступу: http://whqlibdoc.who.int/hq/1994/WHO_FHE_MSM_94.11_Rev.1.pdf?ua=1.

✓ **бенчмаркінг**

benchmarking

встановлення критерію, стандарту або контрольної точки, відносно яких можна встановити цілі та у порівнянні з якими оцінити прогрес (досягнення).

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ біженка

refugee woman

будь-яка жінка, яка відповідає критеріям визначеним міжнародними або регіональними документами щодо біженців, передбаченими мандатом Верховного комісара ООН з питань біженців та/або національному законодавству.

Посилання

(1) *United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2006). Master Glossary of Terms, Rev.1;*

(2) *European Council Directive on 2004/83/EC of 29 April 2004 on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals or Stateless Persons as Refugees or as Persons Who Otherwise Need International Protection and the Content of the Protection Granted. Arts. 2(f) and 15 (3) CEDAW Committee (2014). General Recommendation, № 32 on The Gender Related Dimensions of Refugee Status, Asylum, Nationality and Statelessness of Women.*

Примітки

Хоча міжнародні та регіональні документи про біженців, включно із законодавством про біженців Європейського Союзу, прямо не вказують «ґендер» як підставу для переслідування, широко визнається той факт, що цей чинник може впливати або визначати тип переслідування чи загрози шкоди, а також причини негативного ставлення до особи. Визначення ЄС осіб, які визнаються такими, що потребують міжнародного захисту (хоч і не як біженці, а як бенефіціари «субсидіарного захисту»), при належному тлумаченні охоплює випадки, пов'язані з утисками за ґендерною ознакою. Насильство над жінками – одна з найрозповсюдженіших форм переслідування, що зазнають жінки, які претендують на статус біженки та шукачки притулку. Таке насильство може включати погрози каліцтва жіночих статевих органів, примусового/раннього шлюбу, погрози вчинення насильства та/або так звані злочини честі, торгівлю жінками, зґвалтування та інші форми сексуального насильства, серйозні форми домашнього насильства, засудження до смертної кари чи іншої форми фізичного покарання, що існують у системах дискримінаційного правосуддя, примусова стерилізація, політичне чи релігійне переслідування через феміністичні чи інші погляди, а також наслідки переслідування за невідповідність встановленим ґендерним соціальним нормам та звичаям. Тому процедури надання притулку, що не враховують особливу ситуацію чи потреби жінок, можуть перешкоджати всебічному визначенню їхніх запитів.

✓ біженка/нець

refugee

див. термін «притулок для жінок».

✓ бісексуальні особи

bisexual

жінки або чоловіки, яких приваблюють особи обох статей – як жіночої, так і чоловічої.

Посилання

Council of Europe (2015). Case Law of the European Court of Human Rights Relating to Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity.

Режим доступу: <https://book.coe.int/usd/en/human-rights-and-democracy/6472-case-law-of-the-european-court-of-human-rights-relating-to-discrimination-on-grounds-of-sexual-orientation-or-gender-identity.html>.

✓ бісексуальність

bisexuality

див. термін «бісексуальні особи».

✓ біфобія

biphobia

ірраціональний страх і неприязнь до бісексуальності або бісексуальних осіб.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами Європейського парламенту та Агенції Європейського Союзу з основних прав.

✓ вагітність

pregnancy

дев'ять місяців, протягом яких жінка виношує ембріон і плід, що розвивається в її тілі.

Посилання

(1) World Health Organization definition of pregnancy;

(2) European Commission (2009). EU Rules on Gender Equality: How are They Transposed into National Law?

Примітки

Під час вагітності і жінка, і її дитина, що розвивається, можуть зіткнутися з різними ризиками для здоров'я. Розлади та ускладнення, пов'язані з вагітністю, що можуть спричинити непрацездатність, складають частину ризиків, пов'язаних із вагітністю, і можуть спричинити менш сприятливе поводження з вагітною з цієї причини, або, можливо, навіть звільнення з роботи, що є прямою дискримінацією жінок.

Хоча такі права в минулому розглядалися як виняток із принципу рівного ставлення сьогодні, вони радше розглядаються як засіб забезпечення реалізації принципу рівного ставлення до жінок та чоловіків як щодо доступу до зайнятості, так і до умов праці. Насправді вони мають на меті підкреслити основну біологічну різницю між жінками та чоловіками.

✓ **вбивство новонароджених дівчат**

female infanticide

умисне вбивство немовлят-дівчаток у зв'язку з наданням переваги немовлятам-хлопчикам та із низькою цінністю народження дівчат.

Посилання

Based on United Nations (2013). Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials.

Примітки

Цей тип надання переваги синам часто призводить до нехтування основними правами дівчаток, включаючи їх здоров'я, харчування та освіти; у крайніх випадках може призвести до вбивства новонароджених дівчаток, здійснюваного навмисно або через нехтування ними, наприклад, через моріння голодом.

✓ **вертикальна сегрегація**

vertical segregation

концентрація жінок і чоловіків на різних посадових рангах, рівнях відповідальності чи позиціях.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Bettio, F., Verashchagina, A. (2009). Gender Segregation in the Labour Market. Root Causes, Implications and Policy Responses in the EU.*

Примітки

Цей термін вказує на недо- чи перепредставленість жінок і чоловіків у різних професіях чи секторах на вищих рівнях ієрархії, що вимагають як «бажаних» таких атрибутів як дохід, престиж, стабільність робочих місць тощо, незалежно від сектору діяльності.

✓ **вигода**

benefits

зиск від використання ресурсів, що приносить користь економічного, соціального, політичного чи психологічного характеру, включаючи задоволення як практичних потреб (їжа, житло тощо), так і стратегічних інтересів (освіта та навчання, політична влада тощо).

Посилання

UN International Research and Training Institute for the Advancement of Women. Glossary of Gender-Related Terms and Concepts.

Режим доступу: <http://unamid.unmissions.org/Default.aspx?tabid=11012&language=en-US>.

✓ **визнання існування та цінності неоплачуваної праці**

recognition and valuation of unpaid work

вимірювання неоплачуваної праці в кількісному вираженні, в тому числі шляхом оцінки та відображення цінності (вартості) у додаткових рахунках, що виходить за рамки національних рахунків (Система національних рахунків ООН), наприклад, домашня робота, догляд за дітьми та іншими утриманцями та утриманками, приготування їжі для сім'ї, громади та інші види неоплачуваної роботи.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **вимір рівності**

equality dimension

аспект будь-якого питання, пов'язаного з рівністю, як-от стать, ґендер, вік, раса, етнічна приналежність, інвалідність, сексуальна орієнтація або ґендерна ідентичність.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

Примітки

Інтеграція та оцінка аспектів рівності має особливе значення при аналізі та оцінці політик, програм та заходів для досягнення рівності.

✓ **відносини влади/владні відносини**

power relations

див. термін «ґендерні владні стосунки».

✓ **відпустка для батька по догляду за дитиною** **paternity leave**

фіксована кількість днів відпустки, що батько може взяти після народження своєї дитини, або фіксована кількість вільного від роботи часу, яким може скористатись батько дитини в будь-який момент протягом наступних років.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **відпустка за сімейними обставинами** **family leave**

право взяти відпустку за сімейними обставинами, що може або не може бути поділена між батьками.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **відпустка у зв'язку із вагітністю та пологами** **maternity leave**

безперервний період відпустки, на яку жінка-працівниця має право до і після народження дитини.

Посилання

(1) European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*;

(2) International Labour Organization – ILO (2007). *ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality*.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

У принципі, це право не передається, окрім випадків, коли національним законодавством передбачена можливість передавати материнські права батькові чи іншому члену сім'ї за певних обставин.

✓ **Віктимізація**

victimisation

досвід особи, яка постраждала від порушення її прав внаслідок кримінального злочину; при цьому злочини проти особи розглядаються як порушення її індивідуальних прав, захищених кримінальним законодавством.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights (2019). *Women as victims of partner violence; Justice for victims of violent crime, Part IV.*

Примітки

Як правило, здійснюється імовірним правопорушником, чії дії призводять до дискримінації (включаючи різні форми насильства).

✓ **вразливі групи**

vulnerable groups

жінки, діти та особи, які належать або сприймаються як такі, що належать до групи, що перебуває у вразливому чи маргіналізованому становищі.

Посилання

Діалог Комітету CEDAW з делегаціями країн-учасниць, що представили свої звіти про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та нові дослідження неправомірної ґендерної стереотипізації та її дискримінаційного впливу на жінок.

Примітки

Термін часто вживається як синонім поняття упередженої, «соціально незахищеної» групи. Стереотипне упереджене уявлення про те, що «вразливість» є характеристикою, яка притаманна жінкам, маскує той факт, що стереотипні ґендерні ролі та установки, а також їх дискримінаційний вплив на жінок підтримуються нестачею потрібних дій або повною бездіяльністю з боку держав для їх ефективного подолання, створюють несприятливі умови саме для жінок, що може збільшити ризики їх вразливості до дискримінації, включно з насильством.

Тому термін «вразлива група» не рекомендується, а замість цього слід використовувати поняття «соціально незахищена група».

✓ **вторинна віктимізація**

secondary victimisation

негативне явище, коли потерпіла особа й надалі зазнає шкоди не безпосередньо від злочинного діяння, а внаслідок характеру поведінки щодо неї з боку установ та/або інших осіб. Вторинна віктимізація може бути наслідком, наприклад, багаторазового створення ситуацій, що вимагають зустрічі потерпілої особи та зловмисника, повторних допитів для перевірки одних і тих же фактів, використання невідповідної мови або нечутливих коментарів від тих, хто контактує з потерпілими.

Посилання

Council of Europe (CoE) (2006), Recommendation Rec(2006)8 of The Committee of Ministers to Member States On Assistance to Crime Victims.

Примітки

Щоб обмежити або уникнути будь-якого ризику вторинної віктимізації, потерпілим має бути наданий доступ до ряду спеціалізованих служб, що забезпечують консультування, підтримку та допомогу, захищають загальні процесуальні права потерпілої особи, а також її права на послуги, включаючи право на інформацію, повагу до гідності потерпілих під час допиту (утримання від дій, що можуть призвести до вторинної віктимізації потерпілої особи під час розслідування), дотримання анонімності щодо певних потерпілих, забезпечення закритості судових процесів у певних випадках, створення умов для уникнення зустрічі зловмисника та потерпілого/ої під час збирання свідчень, підготовка офіцерів, що спеціалізуються на допитах таких потерпілих тощо.

✓ **галузевий (секторальний) підхід до ґендерного мейнстримінгу**

sectoral approach to gender mainstreaming

підхід, метою якого є забезпечення інтеграції ґендерного виміру в роботу всіх державних органів та у всі сфери політики шляхом ефективного виконання зобов'язань розробників політики щодо ґендерного мейнстримінгу при формуванні галузевих планів та програм, а також розбудова/посилення технічних компетенцій усіх залучених до реалізації цієї стратегії.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ гегемонна маскулінність

hegemonic masculinity

культурна норма, що постійно пов'язує чоловіків із владою та економічними досягненнями.

Посилання

Connell, R. W. (1995). *Masculinities*, Cambridge, Polity Press.

Примітки

Ця модель маскулінності, котра формує гегемонну позицію, не лише шкодить рівності та залученості, але й містить недоліки та невигоди для самих чоловіків. З цієї позиції проблеми зі здоров'ям чоловіків трактуються як «плата за маскулінність» на противагу привілеям, що чоловіки отримують від наявних ґендерних відносин, таких як вищий дохід і менше неоплачуваної домашньої роботи.

✓ гетеро сексуальність

heterosexuality

сексуальний, емоційний та/або романтичний потяг до осіб іншої статі.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). *Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers*.

Примітки

Зазвичай термін розуміють як «потяг до протилежної статі», однак таке тлумачення є неточним, оскільки існує не лише дві статі (див. терміни «інтерсексуали» та «транссексуали»).

✓ гетеронормативність

heteronormativity

переконання у гетеросексуальності людини.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*
Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

Примітки

Саме через гетеронормативність гетеросексуальність сприймається як когерентна, природна й привілейована.

Цей термін передбачає переконання, що кожна людина «за своєю природою» є гетеросексуальною і що гетеросексуальність є ідеалом, вищим за гомосексуальність або бісексуальність.

✓ **гетеросексизм**

heterosexism

переконання, що кожна людина повинна бути гетеросексуальною; таким чином маргіналізуються ті, хто не ідентифікує себе як гетеросексуалів.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). *Glossary of Gender-Related Terms*.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

Примітки

З цього переконання виходить, що гетеросексуальність вища за гомосексуальність та інші сексуальні ідентичності та орієнтації. Таким чином, гетеросексизм – це про владу, а не про сексуальну орієнтацію.

✓ **гетеросексуал**

heterosexual

людина, яку приваблюють особи іншої статі.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). *Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers*.

✓ **гідність на роботі**

dignity at work

право кожного/ої працівника/ці на гідне ставлення та повагу на робочому місці, зокрема, на безпечне робоче середовище, вільне від сексуальних домагань, залякувань чи інших видів ґендерного насильства.

Посилання

(1) European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*;

(2) експерт(к)и ЄІГР.

✓ гіпермаскулінність

hypermasculinity

перебільшений образ гегемонної маскулінності (домінування чоловіків), переважно відображений в засобах масової інформації, перебільшення цінності концепцій як-то фізична сила, агресія та сексуальність, котрі визначаються як ідеали для чоловіків (приписуються чоловікам), що сприяє їх закріпленню.

Посилання

(1) *Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.*

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf;

(2) експерт(к)и ЄІГР.

✓ ГІР (гендер і розвиток)

GAD (Gender And Development)

див. термін «гендер і розвиток».

✓ гнучкий графік роботи

flexibility of working time arrangements

організація робочого часу, неповного робочого часу, понаднормової та нічної роботи на основі гнучкого графіку.

Посилання

(1) *EurWORK (2011). Flexible Working Time Arrangements and Gender Equality.* Режим доступу: <http://eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/other-working>;

(2) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(3) *European Commission (2014). Family Related Working Schedule Flexibility across Europe. Short statistical report № 6 prepared by RAND Europe.*

Примітки

Формати організації робочого часу пропонують широкий спектр можливостей щодо кількості відпрацьованих годин та розкладів, змін чи графіків роботи за днями, тижнями, місяцями чи роками. Поденна праця, ненормована та понаднормова праця можуть розглядатися як приклади гнучкого графіку роботи, орієнтовані на інтереси працедавця. І навпаки, на противагу цьому, схеми гнучких відпусток (дозволів відлучатися) за сімейними обставинами, як можливість варіювати початок та/або кінець робочого дня, можливість організувати робочий час так, щоб відпрацьовані години склали вихідні дні, котрі можна забрати для сімейних питань, не використовуючи для цього вихідні, є прикладами орієнтованої на працівниць та працівників організації робочого часу, або механізмів підтримання балансу між роботою та сім'єю. Гнучкість робочого часу може бути оцінена як вагомий внесок у ґендерну рівність, оскільки допомагає окремим особам підтримувати баланс між роботою та особистим життям. Однак вона ж може ставити працівниць у невигідне становище, наприклад, призводити до концентрації жінок на низькооплачуваній роботі чи роботі на неповний день, за мінімуму або й повної відсутності можливостей для навчання чи кар'єрного зростання.

✓ **гомосексуальна особа**

homosexual

людина, яку приваблюють особи тієї ж статі.

✓ **гомосексуальність**

homosexuality

сексуальний, емоційний та/або романтичний потяг до осіб тієї ж статі.

Посилання

Council of Europe (2015). *Case Law of the European Court of Human Rights Relating to Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity*.

Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/lgbt/Documents/Final%20Case%20Law%20of%20the%20ECHR%20SOGI_EN%20%282%29.pdf.

Примітки

Цей термін охоплює як жіночу, так і чоловічу гомосексуальність, або для уникнення звуження значення і невідповідності терміна – гей-стосунки та лесбійські стосунки.

✓ **гомофобія**

homophobia

ірраціональний страх і відраза до гомосексуальності та до лесбійок, геїв й бісексуальних осіб, що ґрунтуються на упередженні.

Посилання

(1) European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*.

Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

(2) *More than Words: The Associated Press Stamps Out Homophobia*, 29 November 2012, Autostraddle.

Режим доступу: <http://www.autostraddle.com/the-associated-press-stamps-out-homophobia-but-not-in-a-good-way-15075>.

(3) *'AP nixes «homophobia», «ethnic cleansing»*, 26 November, 2012, Politico.

Режим доступу: <http://www.politico.com/blogs/media/2012/11/ap-nixes-homophobia-ethnic-cleansing-150315>.

Примітки

Триває дискусія щодо використання цього терміна, особливо у США. Одні вважають використання терміна «фобія» недоречним у соціальному та політичному контексті і надають перевагу використанню альтернативних термінів, наприклад, «антигеї». Інші висловилися проти повної відмови від цього терміна, частково через важливу роль, яку він відіграв у рухах за права геїв та лесбійок. Поки немає єдиної думки щодо використання чи відмови від цього терміна.

✓ горизонтальна сегрегація

horizontal segregation

концентрація жінок і чоловіків в різних секторах зайнятості та професіях.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Bettio, F., Verashchagina, A. (2009). Gender Segregation in the Labour Market: Root Causes, Implications and Policy Responses in the EU.*

Примітки

Проявляється як недостатня представленість або занадто велика концентрація жінок чи чоловіків у певних професіях чи галузях, що не може бути пояснено жодним критерієм. Термін «горизонтальна сегрегація» протиставляється поняттю вертикальної сегрегації, що описує відносини підпорядкування, засновані на «бажаних» атрибутах, таких як дохід, престиж тощо.

✓ громадянське суспільство

civil society

усі форми соціальної діяльності, що їх здійснюють особи чи групи, які не пов'язані із державною владою і якими держава не керує.

Посилання

United Nations Department of Economic and Social Affairs. Online Glossary.

Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directories/UNPAGlossary/tabid/928/Default.aspx>.

Примітки

Громадянське суспільство включає всі організаційні структури (організації громадянського суспільства), чії члени служать суспільним інтересам через демократичний процес і є посередниками між органами державної влади та громадянами. Організації та групи, які виступають за ґендерну рівність, повагу до прав людини жінок та їх захист, є важливим компонентом врядування, що покликаний забезпечувати підзвітність влади громаді.

✓ групи, що перебувають у невідгідному становищі

disadvantaged groups

групи осіб, які зазнають більшого ризику бідності, соціальної ізоляції, дискримінації та насильства порівняно з основною групою населення, зокрема такі групи, як етнічні меншини, мігранти, інваліди, садинокі літні люди та діти тощо.

Посилання

(1) CSW Agreed Conclusions on the Elimination and Prevention of All Forms of Violence against Women and Girls, para. 34, (aaa)) (2013). E/2013/27-E/CN.6/2013/11, United Nations (1995). Beijing Platform for Action;

(2) експерт(к)и ЄІГР.

Примітки

Вразливість до дискримінації та маргіналізації є наслідком соціальних, культурних, економічних та політичних умов, а не якостей, властивих певним групам людей. Жінки та дівчата, які належать до цих груп, часто зазнають множинної дискримінації та ґендерного насильства. Однак вони мають обмежений доступ до захисту, підтримки та отримання відшкодування за порушення їхніх прав. У недавніх наукових дослідженнях стереотипних ґендерних ролей і поглядів, а також їх дискримінаційного впливу на жінок, підкреслюється, що жінки не є вразливими за своєю природою, але страждають від нав'язаних умов нерівності.

✓ ґендер

gender

соціальні характеристики та можливості, пов'язані з буттям жінкою або чоловіком, зі стосунками між жінками та чоловіками, дівчатами та хлопцями, а також із відносинами поміж жінками, та поміж чоловіками.

Посилання

(1) UN Women. Concepts and definitions;

(2) United Nations Population Fund – UNFPA (2011). Gender at the Heart of ICPD: The UNFPA Strategic Framework on Gender Mainstreaming and Women's Empowerment.

Примітки

Ці характеристики, можливості та відносини будуються соціально та засвоюються через процеси соціалізації. Вони контекстно- та часозалежні та є мінливими.

Ґендер визначає, що саме очікується, допускається і цінується у жінок та чоловіків у певному соціальному та культурному контексті. У більшості суспільств існують відмінності та нерівності між жінками та чоловіками у покладених на них обов'язках, здійснюваній ними діяльності, доступі до ресурсів та контролі над ними, а також у можливостях прийняття рішень. Ґендер є частиною ширшого соціокультурного контексту. Інші важливі критерії соціокультурного аналізу включають клас, расу, рівень бідності, етнічну групу та вік.

Ґендерно зумовлені припущення та очікування як правило ставлять жінок у невідгідне становище щодо повноцінного користування такими правами, як свобода діяти та бути визнаними як самостійні, повністю дієздатні дорослі особи, повноцінно брати участь в економічному, соціальному та політичному розвитку та приймати рішення щодо його обставин та умов. Ґендер – це також важливий термін, який слід розуміти в контексті ґендерної ідентичності.

✓ **ґендер та розвиток**

gender and development

підхід, що фокусується на соціально побудованій основі відмінностей та нерівних відносин між жінками та чоловіками, підкреслює необхідність критично переосмислити наявні ґендерні ролі і відносини та визнає внесок жінок та чоловіків у розвиток.

Посилання

European Union (2005). *Glossary of Gender and Development Terms, in Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation* (Ch. 1, Sec. 3).

Режим доступу: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-3_en.pdf.

✓ **ґендерна динаміка**

gender dynamics

стосунки та взаємодії між дівчатами, хлопцями, жінками і чоловіками, та в середині цих груп.

Посилання

USAID – Office of Women in Development. *Glossary of Gender Terms and Concepts*.

Режим доступу: http://www.ungei.org/resources/files/Glossary_of_Gender_Terms_and_Concepts.pdf.

Примітки

ґендерна динаміка живиться соціокультурними ідеями про ґендер та владні стосунки, котрі його визначають. Залежно від того, як ідеї проявляються, ґендерна динаміка може підсилити чи поставити наявні норми під питання.

✓ **ґендерна дискримінація**

gender discrimination

будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження, здійснене за ознакою статі, що має наслідком або метою погіршення або зведення нанівець можливостей жінок користуватися чи здійснювати права людини та основні свободи у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській чи будь-якій іншій галузі, незалежно від сімейного статусу жінок та на основі рівності чоловіків і жінок.

Посилання

UN Women Training Centre Glossary.

Примітки

Дискримінація може впливати із закону (de jure) або з практики (de facto). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок визначає обидві форми дискримінації та спрямована на їх подолання, незалежно від того, містяться вони в законах, політиках, процедурах чи практиках.

✓ **ґендерна дискримінація**

gender-based discrimination

див. термін «дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація».

✓ **ґендерна ідентичність**

gender identity

внутрішній індивідуальний ґендерний досвід, що глибоко відчуває кожна людина. Він може співвідноситися чи не співвідноситися зі статтю, визначеною при народженні, зокрема щодо відчуття свого тіла (може включати, за умови вільного вибору, зміну зовнішнього вигляду або функцій тіла медичними, хірургічними або іншими засобами) та інших способів вираження ґендеру, як-то одяг, мова чи манери.

Посилання

Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity, adopted by a group of 29 human rights experts in November 2006 in Yogyakarta, Indonesia.

✓ **ґендерна нерівність**

gender inequality

стан речей в правовій, соціальній і культурній сферах, коли стать та/або ґендер визначає різницю у правах та ставленні (повазі до гідності) до жінок та чоловіків, що виражається в їхньому нерівному доступі до прав та користуванні ними, а також очікування відповідності поведінки особи стереотипним соціальним та культурним ролям.

Посилання

(1) незалежний/а експерт(к)а;

(2) *European Commission (2004). Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation: Section 1: Handbook on Concepts and Methods for Mainstreaming Gender Equality.*

Режим доступу https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-1-part-1_en.pdf.

Примітки

Цей фактор впливає на статус жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства – публічній чи приватній, у сім'ї чи на ринку праці, в економічному чи політичному житті, у владі чи на рівні прийняття рішень, а також у соціальних ґендерних відносинах. Практично у всіх суспільствах жінки перебувають у підлеглому становищі щодо чоловіків.

✓ ґендерна освіта

gender education

необхідна частина освітніх програм на всіх рівнях системи освіти, що дає можливість дівчатам і хлопцям, жінкам і чоловікам зрозуміти, як конструкції маскулінностей та фемінностей, та моделі розподілу соціальних ролей (формовані нашими суспільствами), впливають на їхні життя, стосунки, життєвий вибір, розвиток їхніх кар'єр тощо.

Посилання

(1) European Commission (2013). *Study on the Role of Men in Gender Equality*.

Режим доступу:

http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130424_final_report_role_of_men_en.pdf.

(2) Council of Europe (2007). *Recommendation CM/Rec (2007)13 of the Committee of Ministers to Member States on gender mainstreaming in education*.

Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1194631&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.

Примітки

Рада Європи рекомендує переглянути всі аспекти освітніх систем для того, щоб вони сприяли ґендерній рівності.

✓ ґендерна перспектива

gender perspective

перспектива у вивченні будь-якого соціального явища, політики чи процесу з урахуванням ґендерно зумовлених відмінностей.

Посилання

Swiss Center of Expertise in Human Rights – SCHR. *Women's Human Rights' App. Based on ECOSOC 1997*.

Режим доступу: <http://www.womenshumanrights.ch/overview.html>.

Примітки

Ґендерна перспектива зосереджується, зокрема, на ґендерно зумовлених статусних та владних відмінностях та враховує, як така дискримінація формує нагальні потреби, а також довгострокові інтереси жінок та чоловіків. У контексті політики ґендерна перспектива – це стратегія, спрямована на отримання однакових благ жінками і чоловіками та подолання нерівності. Ця стратегія розглядає пріоритетні проблемні питання та досвід і жінок, і чоловіків як невід'ємну складову розроблення, реалізації, моніторингу і оцінювання політики та програм у політичній, економічній, соціальній та всіх інших сферах. Мета ґендерної перспективи – отримання однакових благ жінками і чоловіками та подолання нерівності.

✓ **ґендерна релевантність**

gender relevance

визначення того, чи стосується конкретний закон, політика чи дія питань ґендерних відносин та/або ґендерної рівності.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерна рівність**

gender equality

рівні права, обов'язки та можливості жінок та чоловіків, дівчат та хлопців.

Посилання

UN Women. *Concepts and Definitions*.

Режим доступу: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>; доповнено експерт(к)ами.

Примітки

Рівність не означає, що жінки та чоловіки стануть однаковими, але права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків не залежатимуть від того, народилися вони жінками чи чоловіками. Ґендерна рівність означає, що інтереси, потреби та пріоритети як жінок, так і чоловіків враховуються, тим самим визнаючи різноманітність різних груп жінок і чоловіків. Ґендерна рівність не є жіночим питанням, а повинна стосуватися і залучати чоловіків так само, як і жінок. Рівність між жінками та чоловіками розглядається як питання прав людини та як необхідна умова і показник сталого людиноцентричного розвитку.

✓ **ґендерна рівність de facto**

de facto gender equality

див. терміни «рівність результату», «сутнісна (дійсна) ґендерна рівність».

✓ **ґендерна рівність de jure**

de jure gender equality

див. термін «формальна ґендерна рівність».

✓ **ґендерна сегрегація**

gender segregation

відмінності у моделях участі жінок та чоловіків на ринку праці, у громадському і політичному житті, неоплачуваній домашній роботі та догляді, а також у виборі освіти молодими жінками і чоловіками.

Посилання

(1) European Commission – Expert Group of Gender and Employment (2002). Indicators on Gender Equality in the European Employment Strategy. European Work and Employment Research Centre, Manchester School of Management (UMIST).

Режим доступу: [http://www.research.mbs.ac.uk/ewerc/Portals/0/docs/gendersocial/Indicators2001\(final\).pdf](http://www.research.mbs.ac.uk/ewerc/Portals/0/docs/gendersocial/Indicators2001(final).pdf);

(2) European Commission (2014). A New Method to Understand Occupational Gender Segregation in European Labour Markets.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/150119_segregation_report_web_en.pdf.

✓ **ґендерна сегрегація в професіях**

occupational gender segregation

фактичне домінування однієї статі в певній професії або кількісна перевага однієї статі відносно до очікуваного рівня представленості у певній галузі зайнятості.

Посилання

European Commission (2014). A New Method to Understand Occupational Gender Segregation in European Labour Markets.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/150119_segregation_report_web_en.pdf.

Примітки

Наприклад, оскільки жінки, як правило, недопредставлені у сукупності зайнятого населення, їх очікувана частка в рамках окремо взятої професії може бути нижчою, ніж частка чоловіків, якби і чоловіків, і жінок було рівномірно розподілено серед усіх професій. На практиці уявлення про ґендерну сегрегацію у відносних показниках може бути проблематичним, оскільки основною причиною, чому жінки, як правило, становлять менше 50% зайнятої робочої сили, є ґендерно зумовлений розподіл домашньої праці та непропорційна частка жінок, зайнятих неоплачуваною роботою по догляду, а також домашньою роботою. Тому найобґрунтованішим підходом до формування очікувань щодо ґендерної рівності є вимірювання сегрегації (розподілу) через підрахунок представництва кожної статі по конкретних професіях чи на робочому місці (використовуючи абсолютні показники).

✓ **ґендерна система**

gender system

система економічних, соціальних, культурних і політичних структур, котрі підтримують та відтворюють відмінність ґендерних ролей і атрибутів жінок й чоловіків.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерна сліпота**

gender blindness

нерозпізнавання того, що ролі та обов'язки жінок/дівчат та чоловіків/хлопців приписуються їм, або задаються їм у конкретних соціальних, культурних, економічних та політичних контекстах.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. *Global Gender Statistics Programme*.
Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

ґендерно сліпі проєкти, програми, політики та погляди не враховують цих різних ролей та різноманіття потреб. Тому вони підтримують статус-кво і не допоможуть перетворити нерівну структуру ґендерних відносин.

✓ **ґендерна соціалізація**

gender socialisation

процес засвоєння людьми моделей поведінки, обумовлених культурними нормами, пов'язана з поняттями фемінності чи маскулінності.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ **ґендерна справедливість**

gender equity

забезпечення неупередженого ставлення та справедливості при розподілі благ та обов'язків між жінками та чоловіками.

Посилання

(1) Desprez-Bouanchaud, A., Doolaee, J., Ruprecht, L. (1999). *Guidelines on Gender-Neutral Language*, Paris, Unesco, Paris.

Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf>.

(2) CEDAW Committee (2010). *General Recommendation № 28 on The Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*.

Примітки

Концепт визнає, що жінки та чоловіки мають різні потреби та рівень доступу до влади, і ці відмінності слід визначати та усувати таким чином, щоб виправити дисбаланси між статями. Це може включати рівне ставлення, або ставлення, що відрізняється, але вважається рівнозначним з точки зору прав, переваг, зобов'язань та можливостей.

Хоча терміни «рівність» і «справедливість» часто використовуються як взаємозамінні, насправді, це два різні поняття. У той час як міжнародні договори про права людини посилаються на «рівність», в інших сферах часто використовується термін «справедливість». Термін «ґендерна справедливість» іноді вживається таким чином, що живить стереотипи щодо ролі жінок у суспільстві, припускаючи, що до жінок слід ставитися «справедливо» відповідно до ролей, які вони виконують. Існує ризик, що таке розуміння може увічнити нерівні ґендерні стосунки та укорінити ґендерні стереотипи, згубні для жінок. Тому цей термін слід застосовувати обережно, щоб не маскувати ним небажання говорити про дискримінацію та нерівність.

✓ **ґендерна статистика**

gender statistics

статистика, що адекватно відображає відмінності та нерівності у становищі жінок та чоловіків у всіх сферах життя.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. *Global Gender Statistics Programme*.

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

Сукупність характеристик, що визначають ґендерну статистику: (а) дані збираються та подаються з розбивкою за статтю як первинною та наскрізною класифікацією; (б) дані відображають ґендерні питання, проблеми та інтереси, пов'язані з усіма аспектами життя жінок і чоловіків, включно з їхніми конкретними потребами, можливостями чи внеском у життя суспільства; (в) дані базуються на концептах і визначеннях, котрі відображають реальну різноманітність жінок та чоловіків й охоплюють усі аспекти їхнього життя; та (г) методи збирання даних враховують наявність стереотипів, а також соціальних і культурних факторів, що можуть спричиняти ґендерні упередження.

✓ **ґендерна стереотипізація**

gender stereotyping

практика присвоєння окремій жінці чи чоловіку конкретних ознак, характеристик чи ролей виключно на основі його/її приналежності до соціальної групи жінок чи чоловіків.

Посилання

Cusack, S. (2013). *Gender Stereotyping as a Human Rights Violation: Research Report*. Prepared for the UN Office of the High Commissioner for Human Rights.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/StudyGenderStereotyping.doc>.

✓ **ґендерна упередженість в статистиці**

statistical gender bias

ефект, що позбавляє статистичний результат репрезентативності внаслідок систематичного спотворення даних через упереджені дії чи ставлення, що базуються на ґендерно зумовленому сприйнятті жінок як не рівних з чоловіками.

Посилання

(1) Eurostat Definition of Statistical Bias.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16423535&RdoSearch=CONTAIN&TxtSearch=bias&CboTheme=&IsTer=&ter_valid=0&IntCurrentPage=1;

(2) експерт(ка) ЄІГР.

Примітки

Наприклад, відповіді на питання щодо фізичного чи сексуального насильства проти жінки можуть бути абсолютно упередженими, якщо під час інтерв'ю були присутні партнер цієї жінки чи її родичі.

✓ **ґендерна чутливість**

gender sensitivity

усвідомлення та врахування суспільних та культурних факторів, задіяних у ґендерному виключенні та дискримінації у різних сферах суспільного та приватного життя.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

Примітки

Основна увага приділяється особливостям структурно обумовленого невідповідного становища та ролей жінок.

✓ **ґендерна політика перерозподілу**

gender redistributive policy

політика, спрямована на зміну наявного розподілу ресурсів та обов'язків з метою створення більш рівноправних відносин між жінками та чоловіками.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

✓ **ґендерне вираження**

gender expression

прояв людиною своєї ґендерної ідентичності та сприйняття її іншими.

Посилання

European Commission (2012). Trans and Intersex People – Discrimination on the Grounds Of Sex, Gender Identity and Gender Expression. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Зазвичай люди прагнуть, щоб їх ґендерне вираження чи презентація відповідали їхній ґендерній ідентичності, незалежно від статі, визначеної при народженні.

✓ **ґендерне насильство**

gender violence

див. термін «ґендерно зумовлене насильство».

✓ **ґендерне оцінювання**

gender evaluation

оцінювання, що застосовується як метод ґендерного мейнстримінгу, що інтегрує питання ґендерної рівності у завдання оцінювання, методологію, підходи та застосування.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*.

Режим доступу: <http://eige.europa.eu/content/document/effectiveness-of-institutional-mechanisms-for-the-advancement-of-gender-equality>.

Примітки

Як частина програмного циклу ґендерне оцінювання сприяє розробці політики на основі фактичних даних, а коли йдеться про ґендерний мейнстримінг, то ґендерне оцінювання є одним із політичних процесів, за допомогою якого ґендерна перспектива інтегрується та впроваджується у всіх сферах.

✓ **ґендерне планування**

gender planning

проактивний підхід до планування, що розглядає ґендер як ключову змінну/критерій і має на меті інтегрування чіткого ґендерного виміру в політику чи дію.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерне(і) питання**

gender issue(s)

будь-яке питання або проблема, спричинені ґендерно та/або статевозумовленими відмінностями між жінками та чоловіками.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*.

Режим доступу: <http://eige.europa.eu/content/document/effectiveness-of-institutional-mechanisms-for-the-advancement-of-gender-equality>.

Примітки

ґендерні питання включають усі аспекти та проблеми, пов'язані з життям та становищем у суспільстві жінок і чоловіків, способом їхніх взаємовідносин, відмінностями у доступі до ресурсів та користування ними, їхньою діяльністю та способом реагування на зміни, втручання та політику.

✓ ґендерний аналіз

gender analysis

критичний розгляд того, як відмінності у ґендерних ролях, діяльності, потребах, можливостях та правах впливають на жінок, чоловіків, дівчат та хлопців у певній галузі політики, ситуації чи контексті.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.

Примітки

Ґендерний аналіз розглядає взаємозв'язки між жінками і чоловіками та обмеження, з якими вони стикаються одне відносно одного в досягненні ґендерної рівності у певній сфері, ситуації чи контексті.

Ґендерний аналіз може бути виконаний на основі якісної інформації та методів та/або на основі кількісної інформації, наданої ґендерною статистикою.

✓ ґендерний аудит

gender audit

оцінювання рівня ефективності інституційної ґендерної рівності в політиці, програмах, організаційних структурах та процедурах, включаючи процеси прийняття рішень, та у відповідних бюджетах.

Посилання

Council of Europe – Directorate General of Human Rights and Legal Affairs (2009). Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook prepared by Sheila Quinn.

Примітки

Ґендерний аудит розглядає, як правило, за широкої участі (співробітників організації) питання щодо ефективності внутрішніх практик та пов'язаних з ними систем підтримки ґендерного мейнстримінгу, а також їхнього дотримання та взаємного підсилення.

Він встановлює базовий рівень, визначає критичні прогалини та проблеми й пропонує шляхи їх подолання, можливого вдосконалення та інновації. Він також документує добрі практики щодо досягнення ґендерної рівності.

Ґендерний аудит розширює колективний потенціал організації вивчати свою діяльність з ґендерної точки зору та виявляти сильні і слабкі сторони у просуванні питань ґендерної рівності.

✓ **ґендерний баланс**

gender balance

людські ресурси та рівна участь жінок та чоловіків у всіх сферах роботи та проєктах чи програмах.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.

Resources on gender balance in EIGE's Resource & Documentation Centre.

Примітки

Реалізація ґендерної рівності передбачає, що жінки та чоловіки братимуть участь у прийнятті рішень пропорційно до їх частки від загальної кількості населення. Однак у багатьох сферах життя бере участь менша кількість жінок, ніж можна було б очікувати з огляду на розподіл населення за статтю (недопредставленість жінок), тоді як з чоловіків бере участь більше, ніж очікувалося (надпредставленість чоловіків).

✓ **ґендерний вимір**

gender dimension

способи, завдяки яким ситуація і потреби, а також проблеми, з якими стикаються жінки та чоловіки (і дівчата та хлопці), розрізняються з метою усунення нерівностей та уникнення їх продовження, а також просування ґендерної рівності через конкретні політики, програми чи процедури.

Посилання

Визначення розроблено експерт(к)ами ЄІГР та незалежними експерт(к)ами.

✓ **ґендерний індикатор**

gender indicator

інструмент для моніторингу ґендерних відмінностей, змін, що відбуваються протягом певного періоду часу, та прогресу в досягненні цілей ґендерної рівності.

Посилання

(1) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>;

(2) *ЄІґР та незалежні експерт(к)и.*

Примітки

Загалом індикатори – це статистичні дані з точкою відліку (норми чи початкового показника), на основі яких можна формувати оцінкові судження. Індикатори мають нормативний характер, в тому сенсі, що зміна показника відносно початкового відліку в певному напрямку може трактуватися як «добре» або «погано». Що стосується ґендерної статистики, то становище жінок у певній країні зазвичай оцінюється шляхом порівняння із становищем чоловіків у цій країні. У деяких випадках (наприклад, щодо материнської смертності або доступу до пренатальних послуг) за норму визначається становище жінок в інших країнах. Крім кількісних показників (на основі дезагрегованої за статтю статистики), можуть бути визначені якісні показники (засновані на досвіді, поглядах, думках та почуттях жінок і чоловіків). ґендерно чутливі показники дозволяють виміряти зміни у відносинах між жінками та чоловіками у певній сфері, програмі чи діяльності, а також зміни у статусі чи становищі жінок та чоловіків.

✓ **ґендерний контракт**

gender contract

сукупність неявних та явних (прямо сформульованих) правил, що регулюють ґендерні відносини, розподіляють для жінок і чоловіків різну роботу, цінність, відповідальність та обов'язки, і котрі підтримуються на трьох рівнях: культурна надбудова (норми та цінності суспільства); установи (системи соціального забезпечення сімей, освіти, зайнятості тощо); і процеси соціалізації, особливо у сім'ях.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

